

MAGYARORSZAG AZ ÚJKOR KEZDETÉN

Az ország három részre szakad

1) A Mohács utáni évek

1526: II.Lajos halála \Longrightarrow A kettős királyválasztás

Szapolyai János Habsburg Ferdinánd
Ferdinánd ellen Szapolyai a szultántól kér segítséget.

1532: A szultán el akarta foglalni Bécset.
DE! **Kőszeg** várkapitánya, **Jurisics Miklós** megállította.

2) Buda török kézre kerül

1538, **váradai béke:**

Szapolyai János
Habsburg Ferdinánd } Megállapodtak, hogy Szapolyai
V.Károly császár } halála után Ferdinándra száll
a trón.

DE! Szapolyainak fia született! **II.János** néven gyorsan megkoronázták.

Ferdinánd Buda ellen fordult.

Fráter György (a király gyámja) a törökhöz fordult.

1541:**Szulejmán csellel elfoglalta Budát.**

3) Az ország három részre szakadt

Habsburg Ferdinánd

Királyi
Magyarország

Bécs

Szulejmán

Török
Hódoltság

Buda

II.János

Erdélyi
Fejedelemség

Gyulafehérvár

A várháborúk kora

1) Buda eleste után

Szeged, Pécs, Fehérvár, Esztergom elfoglalása

2) A várháborúk éve

1552: Ali budai pasa elfoglalta Veszprémet, majd az északi várakat támadta.

Drégely - Szondi György ↔ **Ali pasa**

150 embere volt. Két apródját elküldte Alihoz, majd hősi halált halt.

Temesvár-Losonczy István ↔ **Ahmed pasa** a fősereggel
Egy hónap után a török szabad elvonulást ígért, de felkoncolta a várvédőket.

3) Eger várának diadala

Ali és Ahmed serege Szolnoknál egyesült és Eger ellen fordult. Dobó István és a kétezres védősereg 50-70 ezer törökkel szemben 38 napig tartotta a várat. Végül győztek a hős egriek!

4) Szulejmán utolsó hadjárata

1566, Szigetvár, Zrínyi Miklós ↔ **Szulejmán**

Egy szál karddal rontottak az ellenségre, mind odavesztek. Szulejmán halálával véget ért az Oszmán Birodalom fénykora.

Élet a hódoltság területén

1) A török berendezkedés

Az Oszmán Birodalom élén a szultán állt.

A hódoltság vezetője a budai pasa volt.

Szpáhi: lovas katona, aki szolgálataiért földet kapott.

Janicsár: gyalogos zsoldos katona.

2) Adózás

- gyermekadó: az elrabolt gyerekeket katonaiskolában nevelték.

- kapuadó

- tized

- haradzs=fejadó= a keresztényektől szedett adó

- várépítési munka

DE! Az adót a korábbi földesúrnak, a királynak és az egyháznak is be kellett fizetni= **kettős adózás** .

3) A rabok sorsa

rabszolgakereskedők

váltásdíj

kolduló rabok

előkelők politikai fogsága

Királyság és fejedelemség

1) A Királyi Magyarország

I. Ferdinánd a királyság ügyeit Bécsből irányította.
A királyság magyarországi központja Pozsonyban volt.

2) Végvárok

Új végvári rendszert kellett létrehozni az ország belsejében.

Kialakult egy új társadalmi réteg: a végvári katonák.

Vonzóerő: portyázások, férfias próbatételek, párviadatok, kaland, szabad élet.

„Se pénz, se posztó”

3) Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása

II. János helyett Izabella és Fráter György kormányzott.
A központ Gyulafehérvár volt.

II. János lemond a koronáról,

János Zsigmond néven ő lett Erdély első fejedelme

Az erdélyi államban

- nincsenek török katonák
- belügyeit önállóan intézheti
- fejedelmet választhatott

DE!

- ebbe a szultánnak is bele kellett egyeznie
- adót fizetett a Portának

4) A hosszú háború és a Bocskai-felkelés (1593-1604-1606)

A hosszú háborúban a császár sikertelenül próbálta meg kiűzni a törököket. Katonái fosztogatták a magyarokat.

A császár koholt vádakkal felségárulási perbe fogta a magyar főurakat. Az ellentétet súlyosbították a vallási különbözőségek is.

Bocskai Istvánt is perbe fogták, de szembeszállt a császárral.

5) Bocskai István felkelése (1604-1606)

Kiváló hadvezér volt, Erdély és Kelet-Mo. ura.

Szolgálatába fogadta a hajdúkat és sorra aratta a győzelmeket. Bár a szultán koronát küldött neki, nem akart király lenni.

1606-ban **Bécs** ben békét kötött a császárral.

6) A harcok véget érnek

A hajdúk letelepítése

- földet kaptak (hajdúvárosok)
- reformátusok maradhattak
- adómentességük volt
- de! katonáskodniuk kellett

Ami összetartotta a három részre szakadt országot

1) A kereskedelem fellendülése

Nyugat-Európába élelmiszert szállítottunk, cserébe iparcikkeket kaptunk.

↓
szarvasmarha, ló, tokaji bor, gabona+ ásványkincsek

↓
világelsők voltunk
kivitelben

↓
réz(Fuggerek)

2) Hitújítás Magyarországon

Mindhárom országrészben elterjedt a reformáció.

90% protestáns volt!

Erdély, tordai ogy.: szabad vallásgyakorlat

3) A művelődés felvirágzása

- magyar nyelvű istentisztelet
- könyvnyomtatás → Vizsoly, Károli Gáspár, 1590
Tinódi Lantos Sebestyén krónikái
Balassi Bálint versei
- új iskolák, református kollégiumok
- katolikus megújulás: nagyszombati egyetem megalapítása - Pázmány Péter

Erdély a 17. században

1) Erdély aranykora : **Bethlen Gábor** fejedelem alatt

Oka: kereskedelmi monopólium (kizárólagos kereskedelmi jog): szarvasmarha, méhviasz, bőr, só, ásványkincsek

Mire költötte?

- reneszánsz építkezések
- fejedelmi udvar és főiskola Gyulafehérváron
- nyomda, kollégiumok
- hadsereg - részvétel a 30 éves háborúban
- 7 vármegyét csatolt Erdélyhez

Utóda : **I. Rákóczi György** - hatalma birtokaiból származott, ő is harcolt a 30 éves háborúban.

2) Háború Erdélyben

II. Rákóczi György tönkretette elődei munkáját: megtámadta a lengyeleket, majd cserbenhagyta embereit \implies a török betört Erdélybe, elfoglalta Váradot, a fejedelem is meghalt.

3) Erdély társadalma

- magyar földesurak
- szász (német) polgárok
- székely lófők + jobbágyok
- + román jobbágyok

Habsburg-és törökellenes küzdelmek

1) Zrínyi Miklós

- a szigetvári hős dédunokája
- költő, hadvezér, politikus; horvát bán
- állandó nemzeti hadsereget szorgalmazott
- saját vagyonát is feláldozta
- **1664**: télen indított **hadjárat** ot, felégette az eszéki fahidat
- **1664, Szentgotthárd** : győzelem a török felett
- DE! az udvar visszaadta a területeket és békét kötött = szégyenteljes **vasvári béke**
- 1664: Zrínyi halála

2) Habsburg önkény

I.Lipót : korlátlan királyi hatalom:

- rendeletekkel kormányzott
- a végvárakba német zsoldosok kerültek
- óriási adók
- erőszakos katolizálás

3) A bujdosók

Kurucok: elbocsátott végvári katonák, bujdosók.

vezető: **Thököly Imre** - létrehozta a Felső-magyarországi Fejedelemséget 4 rész!

I. Lipót kénytelen volt összehívni a rendi egy-t.

Labanc: a Habsburgok mellett harcoló katona, császárpárti magyar.

A török kiűzése

1) Európai összefogás a török ellen

1683: török támadás Bécs ellen → vereség
megalakul a Szent Liga a török kiűzésére

2) Hadműveletek

- 1686: Buda visszafoglalása
2 és fél hónapos ostrom, 15 ezer magyar
Ramacha László, Petneházi Dávid
- Thökölyt lefogta a török
Zrínyi Ilona 3 évig védte Munkácsot a Habsburgoktól
- Nagyharsány: első szuronyos roham
- 1697: Savoyai Jenő győzelme Zentánál

Megkezdődnek a béketárgyalások

1699: karlócai béke:

- Mo. területe felszabadul (kivétel: Temesköz)
- a szultán elismerte a határokat
- véget ért a 150 éves török uralom

3) A török kiűzésének ára:

- a hódoltság lakossága elpusztult, elmenekült vagy fogságba esett
- horvátok, szerbek, szlovének, románok telepedtek be → csökkent a magyarok számaránya (tírpákok)
- a magyar rendeket lemondatták a királyválasztás jogáról
- a felszabadult területeket zsákmányként kezelték
- a régi tulajdonosok fegyverválttságot fizettek a kincstárnak
- a jobbágyokat kötelezték az idegen katonák ellátására
- megszűnt az Erdélyi Fejedelemség, de Erdélyt nem csatolták vissza az országhoz

A Rákóczi-szabadságharc

1) A szabadságharc kitörése

1703: felkelés Tiszaháton: Esze Tamás a Lengyeló.-ban bujdosó II. Rákóczi Ferencet hívja a felkelés élére.

CUM DEO PRO PATRIA ET LIBERTATE =

Istennel a hazáért és a szabadságért!

Nemesek, jobbágyok, bujdosók csatlakoztak.

Egyik ok: a hadba vonulók adómentességet kaptak.

1705: kuruc kézen az ország - a Habsburgok a franciákkal harcolnak.

2) Az államszervező fejedelem - feladatok:

- gazdaság helyretétele
- hadseregszervezés
- új államszervezet
- társadalmi béke
- függetlenség
- új, korszerű Magyarország

Hogyan:

- általános adózás - a nemes is
- **1705, Szécsény, ogy** .: törvény a lelkiismereti szabadságról
- az iskolák támogatása
- Rákóczi lett a vezérlő fejedelem
- **1707, Ónod, ogy.:** kimondták a Habsburg-ház trónfosztását

1) A kuruc hadsereg

A modern kiképzés ellenére csak a portyázásban voltak jók, a nagy csatákat elveszítették.

Kivétel: **Bottyán János** : elfoglalta a Dunántúlt

2) A szatmári béke

- elfogyott a pénz és a külső segítség
- kiéleződtek az ellentétek a nemesek és a jobbágyok között
- amíg Rákóczi Lengyeló.-ban az orosz cárral tárgyalt, Károlyi Sándor letette a fegyvert a majtényi síkon

1711: szatmári béke: a szabadságharc lezárása

- biztosította a rendi jogokat, így Mo. nem lett Habsburg-tartomány
- aki esküt tett a császárra, kegyelmet kapott
- Rákóczi a száműzetést választotta

Rodostóban halt meg 1753-ban.

